

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inzerat na vsi strani 60 K, na $\frac{1}{2}$ strani 40 K, na $\frac{1}{3}$ strani 20 K, na $\frac{1}{4}$ strani 10 K in na $\frac{1}{12}$ strani 6 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir

Št. 21. V Ljubljani, 15. novembra 1909. Letnik XXVI.

Obseg: Čiščenje in precejanje vina. — Groznično omrtnenje po porodu. — Česa se imamo od živinoreje nadejati v bližnji bodočnosti? — Pretakanje letošnjega vina in zboljšanje dišečega ali pokvarjenega vina. — Letna kmetijska šola na Grmu. — Gnojimo sadnemu drevju. — Kdo naj skrbi za rejo mrjascev. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Tržne cene. — Inserati.

Čiščenje in precejanje vina.

Če se vino v kljub večkratnemu pretakanju naravnim potom noče učistiti, ali pa, če hočemo naravno čiščenje vina pospešiti, tedaj vino lahko čistimo umetnim potom.

V to svrhu imamo dva pripomočka in, sicer čiščenje v ožjem zmyslu besede in precejanje (filtriranje) vina. Razloček med obema načinoma je ta, da je pri čiščenju vino pri miru in da v njem s pomočjo čistila povzročimo neko fino mrežico, ki, padajoč na dno sode, v vinu se nahajajočo nesnago s seboj potegne — dočim pri precejanju mreža, ki zadržuje nesnago, stoji pri miru, in vino se čez njo pretaka. Nesnaga obvisi na dotični mreži, ki je lahko iz razne snovi.

Iz tega sledi, da pri čiščenju vino bolj miruje (kakor pri precejanju, da bo torej zlasti za stara fina vina čiščenje bolj prikladno kakor precejanje, kjer se vino bolj utruji (ubije). Čiščenje vina se dalje lahko zvrši brez posebne priprave, dočim je za precejanje vina potreben poseben stroj. Končno pa je tudi umljivo, da gre precejanje bolj hitro od rok in da je manj odvisno od kakovosti vina, kakor čiščenje, ki ga ne sprejme vsako vino rado.

Zato se dandanes v večjih vinskih trgovinah, sploh v večjih kletih, navadna namizna, zlasti mlada vina skoraj izključno le precejajo in se čistijo le stara, fina, zlasti buteljska vina.

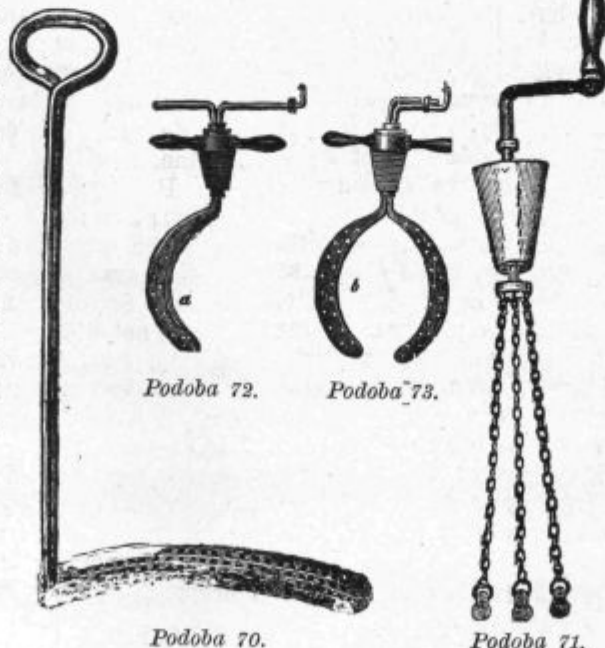
Čistijo se pa tudi taka vina, ki se jim misli vzeti kak tuj duh, tuj okus ali tuja barva, ker imajo nektera čistila to lastnost, da take snovi vinu odtegujejo.

Da je čiščenje in precejanje uspešno, je prvi pogoj ta, da je vino popolnoma pokipelo in da je zdravo, to je, da nima v sebi kali kake bolezni.

Vino, ki ima n. pr. še večje množine sladkorja, bo po čiščenju ali precejanju zopet kmalu motno, ker kipelne glice ostanejo deloma tudi po preceditvi v vinu, njegov sladkor razkrajajo in vino stem kalijo. Če vino še kipi, se sploh ne da čistiti, ker pri kipenju tvoreča se ogljikova kislina ovira, da bi se čistilo na dno poleglo.

Posebno rado se po precejanju ali po čiščenju skali vino, ki ima to napako, da na zraku rjavi ali nateguje. Tako vino je treba, preden se precedi, ozdraviti (stanovitno napraviti) z natrijevim bisulfitom (5 g na 100 l) in, ko je precejeno, pretočiti v dobro zažveplan sod.

Da se prepričamo, ali je vino za čiščenje, oziroma

Podoba 72.

Podoba 73.

Podoba 70.

Podoba 71.

precejanje sposobno, ga pustimo 2—3 dni, da stoji v odprtem kozarcu. Če se v tem času znatno ne zgosti ali ne zrvavi ali pa nasprotno, če se od vrha učisti, je pričakovati dobrega uspeha pri čiščenju ali pri precejanju.

Končno bodi omenjeno, da mnogi nerazsodni in stvari ne večji ljudje mislijo, da čiščenje ali precejanje škoduje kakovosti vina. Kdor je le enkrat videl ono blato, ki n. pr. pri precejanju obvisi na precejalnih mrežah, ta se bo gotovo takemu napačnemu nazoru le smejal in bo pomiloval nevedneža, ki smatra blato v vinu za kaj zlahnega.

Čiščenje vina.

Če hočemo vino čistiti, rabimo kako čistilo, ki ga moramo v vino pomešati. To čistilo pa mora biti tako, da se, ne da bi vinu kaj slabega dalo ali kaj dobrega vzelo, v njem zopet na dno poleže in da potegne vso v njem nahajajočo se nesnago (odmrle glivice, kristalčke vinskega kamna, strjene beljakovine itd.) s seboj na dno soda.

Takih čistil imamo veliko. Našteti hočem le najnavadnejša.

Želatina (žolica ali francoski lim).

Želatina ali žolica je fin, čiščen francoski lim, ki mora biti brez duha in brez okusa. Dobiva se v trgovini v tenkih svetlih listkih (kuhinjska želatina), ki pa ni pripravna za čiščenje vina, ali pa posebno za čiščenje vina pripravljena v obliki rjavih tablic v teži okoli 30 g (3 dkg). Najboljša je francoska želatina „Lainé“.

Ker je žolica lim, se rada na vlažnem kraju mehča in gnije. Hraniti jo je torej treba v zaprti posodi na suhem.

Kako učinkuje želatina.

Želatina se v vodi lahko topi in v vino pomešana se strdi s čreslovino ali taninom. Čreslovina se nahaja v vsakem vinu, zlasti pa v trdem, trpkem (zagatnem) vinu, ki je kot mošt dlje časa kipelo na tropu in je pri tem iz njega izvleklo čreslovino.

S čreslovino napravi v vino pomešana želatina fino, prahu podobno usedlino, ki splava najprej na površje in potem vsled teže polagoma pada — kot kaka fina mreža na dno soda, pri čemer pa vso v vinu plavajočo nesnago (blato) s seboj na dno potegne.

Da torej želatina učinkuje, mora biti v vinu raztopljen dovolj čreslovine. V vinih, ki so dlje časa (3—4 dni) na tropu kipela, je navadno dovolj čreslovine, v vinih pa, ki so po novem načinu pripravljena (brez kipenja na tropu), je čreslovine premalo in jo je treba dodati, najbolje že 2—3 dni pred čiščenjem. Kemijsko čista čreslovina se dobiva v trgovini v obliki lahkega rumenkastobelega prahu. Navadno se je vzame polovico do dve tretjini toliko, kolikor želatine in se ali naravnost v vino pomeša, ali pa, kar je bolje, poprej v finem špiritu ali v vinskem žganju raztopi in potem šele primeša.

Kako se čisti z želatino.

Želatina se za čiščenje pripravi takole: Najprej se odtehta, in sicer se vzame na vsak hektoliter (100 l) 10—20 g (navadno 10—12 g) želatine. Nato se kar v celih tablicah namoči za 24 ur v mrzli vodi. V tem času se sicer kakor kost trda želatina toliko omehča, da je mehka kakor milo (žajfa).

Potem se mrzla voda odlije, želatina se zreže na drobne koščke in se polije z gorko vodo (na vsakih

10 g zadostuje 1 kozarec vrele vode) in se potem toliko časa s kako žlico meša, da se raztopi. Nato se raztopina pusti, da se nekoliko ohladi in se z njo čisti na naslednji način:

Raztopina želatine se vlije v čist škaf in se ji dodene po množini želatine 2 do 5 l vina. Potem se vzame snažna obeljena (torej brez skorje) in z vrelo vodo poparjena brezova metlica in se z njo čistilo toliko časa meša in pretepa, da postane belo in gosto kakor smetana. Nato se zopet dodene nekaj vina in se zopet dobro meša in pretepa. To se ponavlja tolikokrat, da se je med mešanjem čistila in dolivanjem vina napravil poln škaf smetani podobne tekočine. Dobro je potem to čistilo še večkrat prelit iz škafe v škaf, da se napravi lepa, gosta pena, kajti čimbolj fino je čistilo premešano, tem rajše ga vino sprejme.

Ko je čistilo pripravljeno, je treba najprej iz soda, kjer se nahaja za čiščenje namenjeno vino, eden ali dva škafe vina odvzeti, da gre razpenjeno čistilo v sod.

Potem se čistilo s pomočjo lija naliže v sod in se tukaj dobro premeša.

Pri majhnih sodih je najbolje, če sod zamašimo in ga semtertja valjamo (kotamo), pri večjih sodih pa navadno rabimo kak kol, ali pa — kar je veliko bolje — mešalnico (glej podobe 70., 71., 72., 73.) — ki se z njo jako temeljito zmeša. Pri zelo velikih sodih se vino na ta način pomeša s čistilom, da se vino zdolaj (pri pipi) odtaka in zgoraj (pri vehi) zopet v sod vlija.

Samooobsebi je umevno, da vino ne sme imeti veliko kaleža v sebi ali pa ležati še celo na drožah. Če torej vino pred čiščenjem ni bilo že dolgo (2—3 mesece) ali pa morda še nikoli pretočeno, ga je poprej treba pretočiti, preden se čisti, da se kalež ali drože iz njega odstranijo. Vendar pa mora vino po pretakanju vsaj en teden mirovati, preden se čisti, da se v njem vsled iz zraka navzetega kisika izločijo vse one tvarine (zlasti beljakovine), ki nanje kisik vpliva.

Ko smo vino v sodu s čistilom dobro premešali, zalijemo sod do vrha z odvzetim vinom in sod dobro zabijemo. Pri zalivanju se vedno na sod s kladivom potrka, da se pena hitreje poleže.

Trkanje na sod se ponovi še drugi in tretji dan. To ima namen, da se čistilo, ki se drži še zgoraj dog v sodu, od njih odbije, da hitreje in popolno pade na dno.

Potem pustimo sod vsaj 10—14 dni popolnoma na miru, da ima čistilo priliko poleči se na dno soda. Nato sod previdno (z nekoliko odprto veho in pipo, da nam zrak v pipi čistila ne premeša) nastavimo, ga pustimo še en dan pri miru in nato pretočimo čisto vino v nekoliko zažveplan sod (dva azbestna žveplena trakova ali en navaden zadostuje za 6 do 8 hl vina).

Če se vino ni dosti učistilo, ne žveplamo, ampak vino le navadno pretočimo, dodenemo koj tanina (čreslovine) in čiščenje teden pozneje ponovimo. Navadno se pri drugem čiščenju učisti vsako vino, ki je brez napak (zlasti če ni sluznato ali vlačljivo).

Več kakor tri tedne se ne priporoča pustiti vino da bi ležalo na čistilu, ker bi se lahko zgodilo, da prične čistilo v vinu gniti in vino pokvari.

V katerih slučajih rabimo želatino za čistilo.

Želatina jemlje vinu čreslovino, barvo in nekoliko tudi duh. Iz tega sledi, da bomo želatino rabili le pri navadnih, namiznih, belih in mladih vinih, ki nimajo nikakega posebnega vonja (cvetice).

Zlasti dobro bo želatina vplivala na trda, zagatna (čreslovine bogata) vina, ki se jim z večkratnim, ozir.

bolj močnim čiščenjem z želatino vzame trdi (trpki), neprijetni okus. Opomnim pa, da se čez 20 g želatine naenkrat ne priporoča vzeti, ker drugače čistilo rado v vinu obtiči. Bolje je torej pri takih vinih čistiti 2—3 krat z manjšo množino želatine, kakor vzeti vso naenkrat.

Dalje bo tudi takemu vinu, ki je navadno rjavorumen barve, želatina vzela nekaj barve, vsled česar bo vino bolj svetlo, torej lepše barve.

Iz tega vzroka čistimo večkrat z želatino sploh ona vina, ki jim hočemo vzeti neprijetno barvo. Nasprotno pa z želatino ne čistimo rdečih ali črnih vin, ker bi pobledelela.

Ker želatina vinu rada jemlje tudi tuj duh in okus, jo rabimo zlasti tam, kjer hočemo iz vina odstraniti tak duh (po puštem, plesnivem sodu, po žganju, hrastovem lesu itd).

(Dalje prihodnjič.)

Groznično omrtvenje po porodu.

(Obenem odgovor na 346. vprašanje).

Groznično omrtvenje po porodu, ki ga Nemci tudi mlečno groznicco imenujejo, je neka čudna in težka bolezen pri kravah, ki se pokaže kmalu po porodu (po 12 do 24 urah) in najrajše napada dobro rejene in mlečne krave med tretjim in petim porodom. Bolezen se običajno pojavlja po lahkih porodih in je v nekaterih krajih zelo nevarna, zlasti kjer imajo zelo mlečno živino, dočim je v drugih krajih skoraj neznana. Značilno znamenje te bolezni je, da krave, ki so nekam omrtvele, leže neobčutne na tleh, in sicer položijo glavo nazaj, kakor kaže podoba 74.

Vzrok tej bolezni še ni dovolj pojasnjen. Nemški živinozdravniki domnevajo nekako samozastrupljenje krav. Glede kraja, kje v telesu se dotični strup tvori, so mnenja še različna. Nekteri smatrajo za ta kraj maternico, drugi vime, čreva ali kri. Šviški učenjaki pa zopet zastopajo mnenje, da je groznično omrtvenje kužna bolezen, ki jo povzročajo glive cepljivke, ki pridejo v maternico ter tamkaj tvorijo strupe, ki povzročajo omrtvenje.

Bodisi tako ali tako, toliko je gotovo, da se bolezen pospeši s premočnim krmljenjem, zlasti z močnini krmili, brejih krav v zadnjem času nosečnosti. Tudi prehlajenje utegne bolezen pospešiti in neki star in izkušen ameriški živinorejec je prišel do spoznanja, da napajanje s premrzlo vodo kaj rado povzroči to bolezen.

Bolezen se prične stem, da krava preneha jesti

in postane nemirna; stopica semtertja in nekoliko hitreje sope. Toplina telesa v pričetku bolezni ni večja in ne manjša ter je nekako 38°6° C. Dajanje mleka popolnoma preneha. Posebno vidno znamenje je, da se vime mrzlo čuti, če se potipa. Zavedanje in občutljivost ob pričetku nista motena. Nekatere živali so najprej nekoliko razburjene, kmalu potem pa postane obolela žival topa in njen zadnji del oslabi; žival se prične opotekati, pade na tla in zastonj skuša zopet vstati.

Drugi dan bolna krava leži omrtvela in glavo naslanja nazaj na trebuh. Če se glava dvigne, pade zopet nazaj v svojo prejšnjo lego. Oči ima večinoma zaprte, in če se dvigne gorenja trepalnica, se vidi oko brez svita z zabodenim pogledom; oko je vpadlo.

Bolna krava največkrat molí jezik iz gobca (glej pod. 74.), ki iz njega teče slina, ker bolna žival ne more več slinje požirati. Dihanje je počasnejše in rohneče. Izločevanje blata in scalenice popolnoma preneha. Notranja toplina života pade. Žival se več ne zaveda in je omrtvela. Lega bolne krave, kakor jo kaže pod. 75., je zelo nevarna, ker zaradi otrpnjenja požiralnika hrana more priti iz želodca v pljuča.

Bolezen hitro napreduje; ali se žival kmalu ozdravi, zlasti če se je pravočasno pravilno zdravila, ali pa pogine vsled mrtvouda na srcu in na možganih. Večkrat je vzrok smrti pljučnica, ker je požiralnik otrpnil in pride kaka reč v pljuča, ki povzroči vnetje. To se more tudi zgoditi, če se vlivajo v žival zdravila, ki jih z navedenega vzroka ne more

požreti in zato zaidejo v pljuča. Iz tega vzroka je strogo svariti pred vlivanjem zdravil v žival, kadar je bolna za grozničnim omrtvenjem. Pri prvih znakih bolezni (ponehanje mlečnosti pri kravah, ki so ravnokar storile, ponehanje slasti, mrzlo vime itd.) je takoj poslati po živinozdravnika, kajti čimprej se bolna krava prične pravilno zdraviti, tem večje je upanje da se ozdravi.

Z zdravljenjem za grozničnim omrtvenjem obolelih krav so se v novejšem času dosegli kaj ugodni uspehi. Dočim je poprej najmanj polovica tako bolnih krav poginila, se jih sedaj lahko ozdravi 45 ali ob pravočasnem in pravilnem zdravljenju takorekoč skoraj vse.

Danski živinozdravnik Schmid iz Koldinga je vpeljal vbризovanje jodkalijeve raztopine v seske in vbризovanje oživljajočih sredstev pod kožo. Uspehi takega zdravljenja so bili kaj ugodni.

Podoba 74.

Podoba 75.

Vbrizgovanje jodkalija v vime se je začelo zadnji čas opuščati, ker se je izkazalo, da se z vpihovanjem zraka v vime doseže isti ali še celo boljši uspeh. V čem ta učinek obstoji, to danes še ni pojasnjeno. Za vpihovanje služi posebna priprava iz kavčuka. V skrajni nevarnosti se more zrak v vime vpihati z navadno pumpo, kakršna se rabi za napihovanje koles (biciklov). V to svrhu se najprej vtakne v sesek mlečna cev ali tuljava gosjega peresa, kamor se potem pritrdi kavčukova cev pumpe. Vpihovanje zraka se mora previdno vršiti, da se vime preveč ne napne. Da vpihani zrak iz vimena ne more uiti, se konec seska zapre s kavčukovim obročkom, ali če tega ni pri roki, se pa sesek kar preprosto s kakim trakom obveže. Čez nekaj ur se obveza proč vzame in vime se dočistega pomolze. Opetovano izmolzovanje je zelo važno, ker se z njim ozdravljenje zelo pospešuje. Četudi ne pride nič mleka, vendar molžo kot draženje prav dobro učinkuje.

Dajati bolni kravi kakšna zdravila je silno nevarno, ker je požiralnik otrpnil in zdravila lahko zaidejo v pljuča, kjer povzročijo vnetje in gotovo smrt. Če se že morajo dajati kaka okrepiča, je to delo prepustiti izključno le živinozdravniku, ki zna s posebnimi pripravami zdravila spraviti naravnost v želodec.

Vnanje se more v pospešitev zdravljenja marsikaj narediti. Dobro je n. pr. glavo bolne krave polivati z mrzlo vodo. Tudi je dobro ves život poškopiti s kafrovcem ter bolno kravo vsako uro s slamo dobro odrgniti. Priporočajo tudi politični hrbet z vročo vodo, položiti na križ vrečo z vročim peskom.

V mastniku nabrano blato se mora z roko izprazniti ter naj se živali dá na vsaki 2 do 3 ure dristilo iz gorke milnice, pomešane s soljo.

Opozoriti je še treba, da krave, ki so bile enkrat bolne za grozničnim omrtvenjem, pri prihodnjem porodu kaj rade zopet močno zbole za to boleznijo.

Pri pravilnem in pravočasnem zdravljenju se bolezen čudovito hitro, že čez nekaj ur na boljše obrne. Krava dvigne glavo; ušesi, rogova in noge se zopet ogrejejo. Žival kmalu vstane, dá blato in scalnico od sebe ter dobi zopet slast do jedi. Krava je potem prav kmalu popolnoma zdrava.

Najvažnejša glede te bolezni je skrb, da krave za grozničnim omrtvenjem sploh ne zbole. V to svrhu je breje krave zadnje tedne bolj po malem krmili, zlasti jim ni dajati preveč močnih krmil, ali še boljše prav nič. Breje ali take krave, ki so ravnokar storile, je treba strogo varovati pred prehlajenjem. Pregibanje brejih krav na prostem, če še tako kratek čas, je posebno priporočeno.

Česa se imamo od živinoreje nadejati v bližnji bodočnosti?

Minuli mesec je bil v državnem zboru razgovor o splošnji druginji, ki jo vsi sloji močno občutijo.

Pri tej razpravi so razni poslanci obdelovali ta predmet iz svojega stališča ter so valili krivdo od stanu na stan. Veliko novega seveda ni prišlo na dan, vsakdo je pel svojo staro pesem in mnogo jih je bilo, ki so trdili, da kmetovalec dela druginjo in druge stanove odira. Škoda za vsako besedo proti takim neumnim trditvam, saj vsak pameten človek vé, da se najslabše godi kmetovalcu, ki plačuje ogromne davke, drage

delevce, kupuje drage gospodarske potrebščine in je konec leta vesel, če ni naredil novih dolgov.

Pri vsi razpravi o druginji je bil skoraj najbolj zanimiv govor trgovskega ministra dr. Weiskirchnerja. Če v našem listu izjemoma prinesemo poročilo iz državnega zbora, ki ima bolj ali manj politično barvo, storimo to iz razloga, ker so se omenjale reči, ki jih je dobro poznati tudi našim kmetovalcem.

V tem spisu omenimo dveh mest iz govora trgovskega ministra. Trgovinski minister dr. Weiskirchner je jako razumen mož in iz njegovega govora se da posneti, da je zadevo prav natančno proučeval in se je gotovo tudi dal poučiti po strokovnjakih.

Na nekem mestu svojega govora je minister nekako tole povedal: „Leta 1908. je padla cena živini, in sicer po mojem mnenju vsled dveh razlogov. Prvič manj premožni sloji prebivalstva nič več niso mogli mesa kupovati vsled visoke cene in so skrčili uživanje mesa, vsled česar se je 220.000 goved v enem letu manj zaklalo. Drug vzrok so bile pa gotovo slabe letine, ki smo jih imeli v letih 1908. in 1909., vsled česar so silili naprodaj preveč medle in napol pitane živali. Silno veliko mlade živine se je poslalo na Laško, in jaz mislim, da nas mora prihodnja pomlad zelo skrbeti, kajti vsled omenjenih razmer se je pri nas število živine silno skrčilo in zlasti je zginila domača živina za vzrejo in pitanje, zato jadramo jako huđim časom nasproti“.

Te ministrove besede utegnejo biti resnične. Sicer je v trgovini težko nekaj mesecev naprej govoriti o bodočih cenah in vsako tako govorjenje je bolj ali manj prerokovanje, ki se uresniči ali pa tudi ne. Kakor pa razmere danes stoje, bo minister bržkone prav imel, in naša dolžnost je, da kmetovalce opozarjamo, da utegnemo imeti prihodnjo pomlad jako visoke cene pri živini. Vsak kmetovalec naj torej računa s temi razmerami in njegova dolžnost bodi, da svoje gospodarjenje tako uredi, da bo imel od visokih cen tudi resnično kaj dobička. Kmetovalcu dandanes ne zadostuje samo umno kmetovanje, on mora biti tudi trgovec in kot tak mora znati okoristiti se z razmerami.

Na drugem mestu svojega govora je pa trgovinski minister dejal: „Meni se zdi nerazumno, če pri visokih cenah zemljišč in pri dragih delavcih, s kakršnimi imamo posebno posebno računati v notranji Avstriji (to je v alpskih kronovinah, kamor spada tudi naša Kranjska, op. ured.), redimo manj vredno živino, in jaz mislim, da bi bilo ravno v teh pokrajinah za kmetijstvo veliko boljše, če bi se poprijeli vzreje in pitanja živine boljše kakovosti in bi se poleg tega pečali z umnim mlekarstvom.“

Te ministrove besede pač moremo v vsem obsegu podpisati. V spisih, ki smo jih objavili v 10. do 18. številki letošnjega „Kmetovalca“ o živinoreji na Kranjskem in ki jih je c. kr. kmetijska družba kranjska izdala v posebni knjižici pod naslovom „Poglavje o govedoreji na Kranjskem“, smo mi isto trdili, kar zahteva tudi trgovinski minister, to je **rejo živine najboljše kakovosti**, in smo odločno nastopili proti igrači s tistimi domačimi govejimi pasmami, ki kratkomalo ne sodijo v naše intenzivne gospodarske razmere. Veseli nas, da je trgovinski minister v svojem govoru isto stališče zavzel, ki smo ga mi po svojem iskrenem prepričanju že nekaj mesecev prej zagovarjali. Pozivamo torej živinorejce, da zopet in zopet pazno prebirajo omenjene

spise, oziroma knjižico v prid naši živinoreji in se ravna po danih migljajih. Ne bo jim žal!

Gustav Pirc.

Pretakanje letošnjega vina in zboljšanje dišečega ali pokvarjenega vina.

Navadno se nova vina prvič pretočijo, ko popolnoma pokipijo ali povrejo in ko se že učistijo, t. j. decembra. To navadilo pa ni za vsa vina enako mero-dajno, marveč se čas in način pretakanja ravna po do-broti in spravljanju dotičnega vina. Gornje navadilo velja le za zdrave in v lepem vremenu spravljenе vinske pridelke, ko mošti pravilno in hitro popolnoma pokipe, dočim se mora drugače postopati pri nezdravih vinih, napravljenih deloma iz gnilega in nagnilega grozdja, branega v grdem vremenu.

Večkrat smo že poudarjali, da mošt počasi in ne-pravilno kipi, če pride v kad le nekaj gnilega grozdja in če se trgatev v deževnem ali mrzlem vremenu vrši da potem preide neprijeten duh po gnilobi v vino, ter da se taka vina potem ne samo nerada čistijo, marveč kaj hitro izpremene barvo in tudi okus, če ostanejo nekaj časa na zraku, zlasti pa v gorkih prostorih, ter da se poleti često tudi popolnoma pokvari.

Taka vina, ki po gnilem diše, je treba pretočiti kmalu po končanem kipenju, kakor hitro se sesede glavna gošča. Pri pretakanju morajo taka vina kolikor možno priti z zrakom v dotiko, in sicer s čistim zrakom, ter se morajo pretočiti v popolnoma zdrave, nekoliko zažveplane, t. j. z navadnim žveplom zakajene sode. Da je zrak čist, se mora klet vsaj nekaj ur pred pretakanjem dobro zračiti; v bolj zatohlih kletih se pa mora že dan poprej dobro zračiti, vse očistiti in zvečer zažgati sredi kleti nekoliko žvepla ter okna in vrata dobro zapreti, da ostane žvepleni dim čez noč v kleti. Žvepleni dim uniči vse glive in razne škodljive trose, ki vedno po zraku po kletih plavajo, in če se naslednjega dne pre-zračí, bo v kleti le zdrav, svež zrak. Zategadelj naj se vedno pretaka pri kolikor možno lepem vremenu (solnčnem ali vetrovnem).

Kakor v zraku, tako pomori žvepleni dim tudi v vinu vse kvarljive in kalnost (motnost) povzročujoče snovi, vsled česar se žveplano vino hitreje čisti ter ostane stanovitno. Stem, da se zgodaj odstrani gošča ter da pride vino z zrakom v dotiko, izgubi, če že ne popolnoma, pa vsaj prav veliko onega zoprnega duha po gnilobi; in če je smrdelo vino po žveplu ali kakor po gnilih jajcih, izgubi pri takem pretakanju tudi ta duh. Če se pri prvem pretakanju poslužujemo pumpe, mora vino teči skoz pipo na široko najprej v kak pod-stavek in iz tega se šele pumpa v drug sod. Če je sod velik, se žveplanje zopet ponovi, ko je sod, kamor se pretaka, že do polovice napolnjen, da se zopet nadomesti med nalivanjem izkadivši se žvepleni dim.

Vinom, ki vkljub takemu ravnanju še vedno precej po gnilobi diše, se ta zoprni duh vzame deloma s čiščenjem z želatino, še bolj pa z ogljem. V ta namen najbolje služi lipovo, potem pa bukovno oglje, nikakor pa ne smrekovo ali celo borovo. Sveže in dobro žgano oglje se stolče na drobne koščke, se malo opere v čisti vodi ter se vrže v sod, in sicer približno eno pest na 100 litrov. Ker pa vzame oglje vinu razen takega duha tudi precej barve, je dobro, da se prej v majhni množini poskuša ter tako določi primerna množina na 100 l. Pri močno dišečih in slabejših vinih se lahko vzame več ter se tudi sod močneje zažvepla. F. Gombač.

Letna kmetijska šola na Grmu.

V zadnji številki smo opozorili naše gospodarje na novo uredbo kmetijske šole na Grmu. Povedali smo, da se vpelje z novim šolskim letom, ki se prične 15. novembra, zimska kmetijska šola, ki traja dve zimi, vsako zimo po pet mesecev, od novembra do konca marca.

Danes opozarjamo naše gospodarje, da se je tudi letna šola preuredila. Namesto dosedanje dvoletne šole vpeljala se je enoletna šola s tem namenom, da se učenci poučujejo posebno v obdelovanju vinogradov, v kletarstvu, in sadjarstvu in v porabi sadja. S to enoletno šolo naj se usposobijo učenci za gospodarstva po vino-rodnih krajih naše dežele. Ta letna šola se prične tudi z mesecem novembrom in obstoji iz dveh tečajev, iz zimskega in poletnega. Zimski tečaj trpi do konca marca (kakor zimska šola), poletni tečaj pa traja od aprila do konca oktobra z enomesečnimi počitnicami mesca julija, tako da traja letna šola vsega skupaj enajst mesecev. Ta šola, kjer se bodo učenci učili s posebnim ozirjem na naše vinstvo in sadjarstvo, je namenjena za sinove iz vinorodnih krajev naše dežele. Njena ugodnost je v tem, da trpi samo eno leto in da se stroški šolanja vsled tega izdatno znižajo. Ker traja samo eno leto, se naši posestniki veliko laže odločijo poslati svojega sina v njo, kakor v dosedanjo šolo, ki je trpela dve leti.

Če bi pa hotel kdo svojega sina, ki ga je vpisal v letno šolo, izobraziti tudi še v praktični živinoreji, v mlekarstvu, v prasičereji, v travništvu itd., ga lahko vpíše še v drugi tečaj zimske šole, ker se tam poučujejo ti predmeti. Tako ostane sin poldrugo leto na kmetijskih šolah, da dovrši pouk v vseh kmetijskih strokah, ki so važne za napredek našega kmetijstva. Na ta način se v poldrugem letu zadostno pripravi za vse kmetijske predmete, ki jih potrebujejo kmetijski sinovi po naših vinskih in sadnih krajih.

Zaraditega pozivamo vse naše gospodarje iz vinskih krajev, da pošiljajo svoje sinove v enoletno šolo na Grm in da popolnijo ta pouk — če treba — potem še z zimskim tečajem drugega leta. Komur je torej na tem, da stori kaj več za kmetijsko izobrazbo svojega sina, naj ga pošlje v letno šolo. Tudi za to šolo so ustanovljene štipendije, ki znašajo po 300 K na leto. Ker se prične tudi letna šola sedaj z mesecem novembrom, se je za te štipendije nemudno zglasiti pri vodstvo šole na Grmu. Kdor ima ukaželjnega sina, ki ga je namenil za dom in ga želi s pomočjo štipendije šolati na Grmu, naj se takoj oglasi in naj priloži prošnji rojstni list, zadnje šolsko spričevalo, zdravniško spričevalo, spričevalo o lepem vedenju in izjavo, da se zavežejo stariši plačevati stroške šolanja.

V. Rohrman.

Gnojimo sadnemu drevju!

En sam pogled po naših vaseh zadostuje, da se prepričamo o tem, kako slabo se ravna pri nas s sadnim drevjem. V tem oziru smo pač še silno zaostali za drugimi deželami. Že bližnja Štajerska je mnogo pred nami, kar se tiče sadjarstva. Tam se sadno drevje pridno oskrbuje, pri nas pa rase kakor drugo drevje v gozdu. Nobene strežbe, kakor bi sadno drevje ne potrebovalo nobenega dela! Ni čuda, da rase sadno drevje tako divje, da tako poredkoma rodi, da je v taki gošči, da je napol suho in poraščeno z mahovi in lišaji! Le poglej češpljevo drevje, ki je tako kakor odraslo grmovje

na gmajni. Podivjano in zanemarjeno! Iz tal, korenin, iz debla, iz vej vse polno poganjkov, za katere se nihče ne meni! Drevje je samo sebi prepuščeno! Če kaj rodi, je dobro, če nič, pa tudi. Nihče se ne meni, da bi s pridnim delom kaj pripomogel k rodovitosti sadnega drevja. Vsak se izgovarja le na „sadno letino“. Če je sadna letina, potem rodi sadno drevje, če je ni, pa ne. Tako se tolažijo naši sadjarji in zanemarjajo naprej sadno drevje. Vse je odvisno od „sadnih letin“.

Da v takih razmerah ne more sadjarstvo napredovati, je jasno. Tudi pri nas more prodreti prepričanje, da potrebuje sadno drevo ravno tako dobre strežbe kakor druge rastline na njivah, kakor trta v vinogradu, da nam bolje rodi. Tudi pri nas mora prodreti prepričanje, da je treba sadnemu drevju gnojiti, če hočemo, da nam bo bolje rodilo. Dokler ne pridemo do tega, toliko časa se ne smemo čuditi, če so sadne letine tako redke in če nam sadno drevje tako po malem in slabo rodi.

Sadno drevje potrebuje mnogo živeža, da nam dobro rodi. Po dobrih letinah se zemlja tako izmolze, da poteče več let, preden si naravnim potom zopet opomore. Zato je pa treba po dobrih letinah dobro gnojiti sadnemu drevju, da se stem zemlji povrne, kar je dala svoje moči v pridelanih češpljah, jabolkih itd. Prepričan sem, da bi se dalo pri nas veliko več tega in onega sadja pridelati, če bi se za sadno drevje kaj storilo in če bi se mu kaj gnojilo. Zakaj je pa po drugih deželah sadno drevje bolj rodovitno kakor pri nas? Ali mar zaradi našega slabšega podnebja, zaradi slabše lege in zemlje? Ne, ampak zato, ker se bolj brigajo za sadno drevje in ker mu tudi gnoje.

Posebno pri češpljah in jabolkih bi se dale „sadne letine“ zboljšati, če bi privoščili kaj gnoja temu drevju.

Ker je prav sedaj ugoden čas za gnojenje sadnemu drevju, opozarjamo na to naše sadjarje in jim svetujemo, da porabijo nekaj gnoja tudi za sadno drevje. Sadnemu drevju lahko gnojimo z domačim in z umetnimi gnojili, kar je toliko nujneje priporočati, ker ne pomagamo stem samo sadnemu drevju ampak tudi travi, ki rase po sadnih vrtovih. V. Rohrman.

Kdo naj skrbi za rejo mrjascev?

Prizadeti gospodarji. To je kratek in točen odgovor! Dosedaj je ta reja prepuščena samasebi, namreč dobri volji posameznih gospodarjev. To pa ni prav. Dogaja se rado v tem slučaju, da v vsi okolici ni nobenega mrjasca, ker ga je dotični gospodar opital in prodal. Da trpi zaradi tega za nekaj časa vsa svinjereja v dotični okolici, ni treba posebej poudarjati. Zgodi se pa tudi, da se tuptatam redijo tako slabi mrjasci, da niso zanič, nikar pa za zboljšanje reje.

Prav iz teh vzrokov je v svinjerejskih krajih zelo važno, da se redijo potrebni mrjasci v zadostnem številu in da se redijo mrjasci, ki so v vsakem oziru sposobni za zboljšanje domače reje. Kar se potrebnega števila tiče, bi se moral na vsakih 40 plemenskih svinj rediti po en mrjasec. Občina, ki šteje 120 plemenskih svinj, bi morala imeti potemtakem 3 mrjasci. Gledati pa je pri tej reji tudi na to, da živali niso v bližnjem ali krvnem sorodstvu s svinjami, ker se v tem slučaju vsa reja kviri in slabi.

Skrajnji čas je zaradi tega, da se tudi pri nas, kjer je svinjereja tako velikega pomena, nekaj več stori za rejo potrebnih mrjascev. Vsak, kdor se peča z rejo svinj, bi se moral pobrigati za rejo dobrih mrjascev. Saj menda ni nobenega, ki bi ne hotel uvideti velike

važnosti, ki jo imajo dobri mrjasci za napredek svinjereje! Zato je pa dolžnost vsakega, da se začne zanimati za to rejo in da pripomore po svojih močeh k zbolšanju te reje. Kjer manjka mrjascev, je skrbeti, da se število popolni, in kjer so mrjasci slabi, tam jih je nadomestiti z dobrimi živalmi. Skrbeti je pa tudi za to, da se nahajajo mrjasci v dobrih rokah, v strežbi vnetih prasičerejev, in da se tam pravilno ravna z njimi.

Da se reja v tem pogledu zboljša, bo najbolje, da se tudi pri nas združijo gospodarji v prasičerejske zadruge, ki bi jim moral pripadati vsak, kdor se peča z rejo plemenskih svinj. Te zadruge naj se snujejo po občinah, lahko pa tudi po vaseh, če so dosti velike in če je kaj sposobnih mož za vodstvo take zadruge. Odbor, ki se izvoli, ima potem nalogo skrbeti za to, da se dobe potrebni mrjasci in da se oddajajo takim gospodarjem v rejo, kjer je pričakovati ugodnega uspeha.

V. Rohrman.

Vprašanja in odgovori.

Drugi odgovor na 330. vprašanje. Dobro mašilo za vinsko posodo, ki pušča, je naslednje: Vinski kamen (grampa, birsa) se prav fino zdrobi v prah, ki se potem hitro z ugašenim apnom zmesi v trdo testo. S tem se špranje na vinskih sodih ročno zamaše. To mazilo se namreč zelo hitro strdi, zato ga je treba hitro narediti in porabiti. Strjeno mazilo špranje prav dobro in hitro zamaši.

R. Dolenc.

Vprašanje 342. Moj sosed ima v svojem sadovnjaku več sto let staro velikansko hrastovo drevo, ki s svojo senco dela na moji sosednji, dobro obdelani njivi veliko škodo. Letos n. pr. imam najmanj 30 K škode. Ali je kaka pot, obvarovati se te škode? (S. K. v P.)

Odgovor: Škode, ki jo dela s svojo senco sosedovo drevo, ne morete odvrniti, kajti postavnega sredstva ni, da bi soseda prisilili, naj drevo poseka ali nastalo škodo povrne. Edino, kar morete storiti, je, da posekate veje, ki segajo v ozračje nad Vašo njivo, in istotako korenine, ki rasejo v Vaš svet. To je postavno dovoljeno, in posekane veje ter korenine so Vaša last.

Vprašanje 343. Moj sosed ima deteljo, ki se po nji živina silno slini in slednjič je že noče več jesti; kar nazaj stopi od jasl. Kaj povzroča to lastnost detelje, ali se je bati, da bo detelja tudi drugo leto taka, ali je taka posušena detelja tudi nezdrava in ali bolezen, ki dela deteljo tako, ostane v zemlji? Na dotični njivi se je namreč detelja v dveh presledkih sejala; lansko leto je bila detelja iz enega kosa dobra, letos je pa vsa neporabna. (I. I. v A.)

Odgovor: Gliva, ki povzroča na rastlinah rjo, je tista, ki napadeno krmo dela nezdravo. Na detelji je posebna vrsta rje „*uromyces trifolii*“; napadena detelja je pikčasta kakor bi bila od muhjakov ponesnažena. Rjasta detelja povzroča močno slinjenje živine, ki jo uživa, in slednjič se razvijajo še druge hude bolezni. Rjasta detelja je tudi posušena živini škodljiva. Trosi rje so kaj trdni in lahko ostanejo pri življenju, četudi gredo skoz prebavila, ali če pridejo na gnoj, od koder morejo zopet nazaj na njivo. Razvoj glive na rastlinah je sicer zavisen od vremenskih razmer, vendar je nevarnost, da okuženo deteljišče ostane tudi drugo leto rjasto in torej lahko dá zopet nezdrav pridelek.

Vprašanje 344. Pred več leti sem izpremenil majhen gozdič sredi polja v pašnik, ki se pa noče zarasti s travo, temveč rase na njem večinoma praprotni mah. Kako naredim pašnik rodovit in kako naj zatrem praprotni mah? Ali bi imel kaj uspeha z umetnimi gnojili in ktera ter kako naj jih rabim? (S. A. v D.)

Odgovor: Dotična zemlja bržkone ni rodovitna, je pusta in je neprimerne sestave, zato se ne zarase s koristnimi travami in z deteljo, in ker vrhu vsega tega pašnika umno ne obdelujete, razprostirata se praprotni mah. Pašnik bo najprej treba močno pognojiti, zlasti mora dobiti dovolj dušika in fosforove kisline; s kalijem ne bo treba gnojiti, kajti rast praprotni svedoči, da je v zemlji dovolj kalija. Priporočali bi Vam jeseni pognojiti s 400—500 kg Tomasove žlindre na oral in speljati čez zimo na pašnik prav veliko gnojnice, ali pa namesto gnojnice gnojiti spomladi vsaj s 100 kg amonijevega sulfata. Pašnik je spomladi ostro prebrantati, da spravite z njega ves mah. Praprotni se mora redno globoko pri koreninah porezovati, dokler ne izgine. Najbolje bi bilo pašnik jeseni sprašiti, ga morda takoj dobro zagnojiti in spomladi obsejati z jarino, pod njo bi se pa vsejala mešanica primernih trav in detelj. Če ne gnojite jeseni, morate gnojiti spomladi. Ker bržkone ne bo napačno zemljo tudi v fizikalnem oziru zboljšati, zato se utegne najbolje sponesti hlevski gnoj, ki ga je seveda podorati, a dodati mu je vsekako pri jesenskem gnojenju Tomasove žlindre, pri spomladanskem gnojenju pa rudninskega superfosfata.

Vprašanje 345. Na svojem dvorišču blizu hiše nameravam izkopati vodnjak. **Kako daleč bodi oddaljen vodnjak od stranišča ali gnojišča,** da bo voda pitna in zdrava? (F. G. v Š.)

Odgovor: To je predvsem zavisno od tega, kako je vodnjak narejen in kakšna so tla. Če so tla taka, da lahko gnojnica pronicuje, potem je seveda vodnjak narediti bolj oddaljenega, zlasti če ni betoniran. Opozorjamo Vas pa, da lahko pride v vodnjak precejena, t. j. čista gnojnica, ali deževnica, ki spotoma pobere razkrojene organske snovi (napolnjena s solitrno kislino), vsled česar je potem voda v vodnjaku sicer čista in celo zelo okusna, a je zato vendar nezdrava, kajti v taki vodi morejo živeti razne kužnine, ki so zdravju zelo škodljive. Izkratka, vodnjak je tako narediti in ga je tako daleč od stranišč in gnojišč postaviti, da ne more vanj nič organskih snovi, ki bi se iz njih mogla v vodi tvoriti solitna kislina. Skoraj se lahko reče, da ni tako zavarovanje na nobenem dvorišču in v nobeni vasi mogoče, zato je mogoče dobiti zdravo pitno vodo le iz vodovoda, kamor priteka studenčnica iz vrelca, kjer daleč naokrog ni nobenega stranišča ali gnojišča.

Vprašanje 346. Kakih osem let sem imamo v našem kraju neko bolezen pri kravah, ki traja kakih 24 ur in ki za njo skoraj vsaka žival pogine. **Ko se namreč krava oteleti, je za 24 ur nekam mrtva;** oči se ji solze, čez 5 do 6 ur pade na tla, glavo dene na stran, prijema jo velika nadiha, če ima oči odprte, z njimi nič ne vidi, v pričetku se premetava, postane srednje napeta in slednjič je taka, kakor bi bila poginila. Skušali smo take krave zdraviti z lanenim semenom, a preden pride to zdravilo v vamp, krava pogine, in našli smo laneno seme v požiralniku trdo in spečeno kakor opeko. Kakšna bolezen je to in kako se zdravi? (I. J. v K.)

Odgovor: Vaše krave, ki se otelete in bolehalo za boleznijo, ki ste jo popisali, dobe grozno omrtvenje po porodu. Ta bolezen je silno nevarna vendar je danes znano njeno zdravljenje in pri takojšnjem in pravilnem zdravljenju se da skoraj vsaka krava oteči. Vsekako Vam priporočamo takoj poslati po večjega živinozdravnika in do tedaj, da pride, se ravajte po navodilu, ki ga najdete v posebnem spisu v tej številki „Kmetovalca“. Posebno Vas svarimo dajati tako obolelim kravam kaka zdravila, ker jih bolna žival niti ne more požreti in z njimi bolezen le poslabšate. Kakor je iz Vašega vprašanja razvidno, laneno seme, ki ga dajete bolni kravi za zdravilo, niti ne pride v vamp, iz česar celo lahko sklepamo, da Vaše krave v resnici obolijo za omenjeno boleznijo.

Vprašanje 347. Imam travnik, ki je poln glist, ki oblatijo travo in je zato košnja otežkočena. **Kako je gliste na travniku zatreti?** (J. H. v M.)

Odgovor: Sredstva, zatirati gliste na travnikih, nimamo. Njih naravni sovražniki so krt, jež, miši, krastače, žabe in nekatere žuželke. Kjer ni teh živali se seveda gliste močno razmnože. Mogoče jih je tudi pobirati in potem mečkati zvečer po kakem gorkem dežju. Če se tla polijejo z vodo, ki se je na nji kuhalo orehovo listje, se tudi privabijo iz zemlje. Da bi gliste s svojim blatom ovirale košnje, je sicer mogoče; škoda, ki jo stem prizadevajo, pa pač ne more biti velika. Gliste prej škodujejo z obgrizovanjem mladih in nežnih rastlin. Pripomniti je pa, da učenjaki pripisujejo glistam veliko važnost za izpreminjanje mrtve zemlje v rodovitno. Gliste delajo globoko v zemljo svoje rove, ki jih napolnijo s svojim blatom; v te rove dohaja zrak, ki zemljo razkrajja, kar vse skupaj povzroča, da postaja zemlja tudi v globočini rodovitna ter zato morejo rastline s svojimi koreninami globoče segati. Nadalje gliste prenašajo v svojem črevesu prst iz globočine na vrh, kjer dobro predelana množi gorenjo rodovitno plast. Učenjak Darwin je izračunal, da gliste v nekaterih krajih na Angleškem na 6 ha na leto 25.000 kg spodnje mrtve prsti privedo na površje, kjer se ta prst s pomočjo sprstenine in zraka razkroji ter poviša rodovitnost tal.

Vprašanje 348. Pri razdelbi pašnika sem dobil delež, ki je zaraščen z gladežem. Ali je mogoče **gladež na pašniku na kak način zatreti,** ne da bi ga moral preorati? (J. H. v M.)

Odgovor: Gladež rase na nerodovitnih, t. j. negnojnih tleh, torej je prvi pogoj gnojenje, da prično rasti druge žlahtne rastline, ki ga sčasoma zatro. Samonasebi pa gladeža ni drugače zatirati, kakor z globokim izrezovanjem s korenino vred.

Vprašanje 349. Pri nas nekteri mislijo, da **kislega zelja in kisle repe v kadi ni treba snažiti,** kakor pri nas večinoma delajo, in pravijo, da se omenjena kisava ne pokvari, četudi se ne čisti, da le čez vedno stoji kislavoda. Ali je tako ravnanje res dobro? (G. S. v Š.)

Odgovor: Res je tako ravnanje dobro, ker s čiščenjem veliko kisave odpade in vrhutega je vsako nepotrebno premikanje obteževalnega kamenja škodljivo. Kislo vodo, ki mora kisavo vedno pokrivati, je pa večkrat zamenjati s čisto vodo, zlasti poleti, drugače kislavoda prične gniti, se usmrači in se slednjič pokvari tudi zelje, oziroma repa.

Kmetijske novice.

Remontarnico za 400 žrebet namerava napraviti c. kr. ministrstvo za deželno bran in vzame v to svrhu primerno posestvo za 25 let v zakup. Če dobi primeren prostor, se napravi remontarnica na Kranjskem. Med uradnimi vestmi današnje številke se nahaja posnetek iz ponudbenega razpisa glede posestva ali posestev, ki bi se vzela za remontarnico v zakup.

Kletarski tečaji. V primeri z drugimi, bolj naprednimi vinorodnimi deželami je naše kletarstvo še na jako nizki stopnji. Zaraditega je zlasti sedaj, ko je nastala potreba, da vino izvažamo, nujno potrebno, da se naši vinogradniki poprimejo boljšega kletarjenja ter da pridelujejo dobro, okusno, čisto in stanovitno vino, ker drugače ni mogoče uspešno tekmovati s pridelki drugih vinorodnih dežel. Kaj pomaga gospodarju-vinogradniku še tako lepo grozdje, ko ne zna iz njega pripraviti take pijače, kakršna se danes po svetu zahteva? Ravno tako je tudi za kletarje, vinske trgovce in gostilničarje, ki posredujejo prodajo vina med pridelovalcem in občinstvom, znanje umnega kletarstva,

zlasti pravičnega ravnanja s posodo in z vinom, neobhodno potrebno, kajti iz najbolj žlahtne kapljice se z nepravilnim ravnanjem lahko naredi najgusnejša pijača. Da imajo ukazeljni priliko temeljito izučiti se v umnem klatarstvu, priredi c. kr. vinarski nadzornik B. Skalicky pri državni vzorni kleti v Rudolfovem tekom tekoče zime več tridnevni kletarskih tečajev. Kdor se misli kterege teh tečajev udeležiti, naj se **takoj** zglašuje pri c. kr. vinarskem nadzorstvu v Rudolfovem. Ker je število udeležencev za vsak tečaj omejeno, se je treba, komur je na stvari ležeče, čim prej zglašiti. Vsak, kdor bo v tečaj sprejet, bo o tem potom posebnega vabila vsaj en teden pred pričetkom tečaja obveščen.

C. kr. vinarsko nadzorstvo za kranjsko.

Poljedelski tečaj. Po raznih krajih dežele namerava prirediti deželni odbor kranjski to zimo razne eno- do tridnevne poljedelske tečaje. One korporacije in občine, ki žele, da bi se v njih okrožju tak poljedelski tečaj vršil, naj se tozadevno obrnejo na deželni odbor najkasneje do 20. novembra t. l. Na prošnje ki bi došle pozneje, se namreč ne bo več mogoče ozirati, ker bo že koncem novembra posebna v to postavljena komisija o prireditvah definitivno sklepala.

Družbene vesti.

**** P. n. gg. družbene ude uljudno opozarjamo, da so nabiralne pole za udnino za leto 1910. že doposlane gg. načelnikom podružnic, in sicer s prošnjo, da naj izvolijo udnino pobrati do 1. decembra t. l. Nektore ude prosimo za udnino kar naravnost, in te tudi prosimo naj nam jo kmalu pošljejo, ker nam je sedaj lažje urediti zadeve udov kakor ob novem letu, ko se delo tako silno namnoži.**

Poziv podružnicam c. kr. kmetijske družbe kranjske. Kmalu bodo opravljene vse poljščine iz kmetjsko delo se skrči in kmetovalci bodo imeli zopet priliko shajati se ter delovati za organizacijo svojega stanu. Sedaj pride čas tudi za podružnice, da sklicujejo shode, se dogovarjajo o bodočem delovanju ter naredijo v to svrhu primerne sklepe. Nujno pozivamo podružnice, naj dobro porabijo jesenski in zimski čas ter naj pridno delujejo v prid kmetijstvu. Načelnikstva podružnic ali njih druge sposobne činitelje pa lepo prosimo, naj nam redno pošiljajo poročila o delovanju podružnic, da jih priobčimo v družbenem glasilu, njim samim na čast in v spodbudo drugim podružnicam.

*** Odjemalcem Tomasove žlindre** javljamo, da ima družba za nadrobno razprodajo nekaj vagonov 18 in 19°/_o Tomasove žlindre v Ljubljani. 100 kg 18 odstotne žlindre stane K 7-70, 19°/_o K 8— v Ljubljani.

Naročnikom na cele vagone javljamo, da zvršujemo njih naročila iz tržaške zaloge. Tvornice so nam letos poslale 17, 18 in 19 odstotno blago; že danes pa smo prvo in drugo skoraj docela razdelili in bomo odslej dohajajoče nam naročbe morali bržkone vse z 19 odstotnim blagom zvrševati.

Tomasova žlindra stane vagon (10.000 kg) na tržaškem kolodvoru:

17 ^o / _o	18 ^o / _o	19 ^o / _o
629.—	666.—	703.—

Pri naročbah v celih vagonih je pri vsakem vagonu K 25.— popusta. Seveda mora železniško voznino iz Trsta do zadnje železniške postaje plačati naročnik sam.

Pripomnimo naj še, da tvornicam zelo primanjkuje Tomasove žlindre, zato opozarjamo vse tiste kmetovalce, ki nameravajo letos gnojiti z umetnimi gnojili, posebno s Tomasovo žlindro, da nam svoje naročitve **takoj** pošljejo.

Obenem bodi naročnikom povedano, da je mogoče iz tvornic naročiti le cel vagon enegainistega gnojila, n. pr.

cel vagon Tomasove žlindre, ali cel vagon kalijevih gnojil (kajnit, kalijeva sol), ker razna gnojila dobivamo iz raznih krajev. Kalijeva gnojila naročamo od sindikata v Stasfurtu na Nemškem, ki ima mnogo rudokopov; Tomasovo žlindro pa dobivamo iz Trsta, kamor dohaja po morju iz Nemčije. Če kdo naroči vagon raznih gnojil, ga moramo v Ljubljani naložiti, in tudi vse sestavljene manjše naročitve se zvršujejo brez popusta v Ljubljani.

Vsled zadevne pogodbe nam je zabranjeno pošiljati žlindro izven Kranjske. Udom, ki bivajo izven Kranjske, torej ne moremo postreči. Tvorница to od nas zahteva, ker se ozira na svoje odjemalce v sosednih deželah.

*** Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Tomasovo žlindro. (Cene glej zgoraj).

Rudninski superfosfat s 14°/_o v vodi raztopne fosforove kisline po 8 K 100 kg z vrečo vred. Pri naročilih v celih vagonih znaten popust. Svarimo pred nakupom superfosfata, ki je zaznamovan kot 12—14 odstoten, če ni primerno cenejši, kajti tak superfosfat je resnično le 12-odstoten in sme v razmerju z gorenjo ceno le K 6-86 veljati.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Kajnit po 5 K 80 h 100 kg. Naročila na cele vagone se zvrše naravnost iz tvornice in se cena vsled zmanjšanja stroškov dokaj zniža.

Kalijevo sol po 12 K 60 h 100 kg. To gnojilo te oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji mavnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta Mora gnojiti tudi s kalijem, bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 40°/_o kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—13°/_o kalija ter stane 5 K 80 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 4 K 80 h. Tudi to gnojilo pošljemo odjemalcem celih vagonov naravnost iz tvornice za ceno, ki je dosti nižja.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Čilski soliter po 35 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 31 K 100 kg. To dušičnato umetno gnojilo bo družba imela odslej vedno v zalogi. — To gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spis „Gnojenje z dušikom“ v 1. št., na spis „Dušičnata umetna gnojila“ v 2. št., na spisa „Gnojenje travnikov z umetnimi gnojili spomladi“ ter „Mešana gnojila in gnojenje vinogradov z umetnimi gnojili, v 3. št., na spis „Gnojenje krompirju, zlasti z umetnimi gnojili, s posebnim ozrom na amonijev sulfat“ v 6. številki in na spis „Gnojenje ozimini z amonijevim sulfatom“ v 18. št. letošnjega „Kmetovalca“.

*** Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi po 12 K in trokarje po 5 K. Oboje služi, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, da je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

*** Močna krmila**, in sicer lanene in sezamove tropine, ima družba v zalogi ter jih oddaja prve po 20.— K in druge po 17.— K Tropine se oddajajo le v vrečah po 50 kg.

*** Klajno apno** oddaja družba v izvornih vrečah, težkih 50 kg, po 22 h kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljateve na zunaj se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben

dodatek h krmi, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamjenjati z ničrednimi redilnimi štipami za živino.

* **Živinsko sol** priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini ne morejo kupiti, po 6 K 90 h 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tista naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanja denar naprej pošlje. V navedeni ceni so vštet izdatki za vozni list in stroški ob sprejemu denarja, ki se morajo plačevati v Ljubljani.

Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Posnetek ponudbenega razpisa,

da se vzmó v zakup nepremična posestva za napravo remontarnice c. kr. deželne brambe.*)

C. kr. ministrstvo za deželno bran namerava napraviti deželno obratnico za 400 triletnih žrebet ter v ta namen pašnike in poslopja vzeti v zakup.

Po dozdanih namenih deželno obratniške uprave se ima remontarnica kar najhitreje napraviti in zanjo pridejo upravna ozemlja v Galiciji, Bukovini, eventualno v Zgornji Avstriji, na Koroškem in Kranjskem v poštev.

Interesenti se stem pozivajo, da vložijo svoje ponudbe najkasneje do

15. decembra 1909.

pri krajno pristojnem političnem deželnem oblastvu, ki jih predloži ministrstvu za deželno bran v nadaljnjo presojo in končni sklep.

Po tem roku dospele ponudbe se ne morejo več vzeti v razpravo.

Ponudbe je nasloviti na ministrstvo za deželno bran ter vsako polo kolkovati z eno krono, njih priloge pa s kolki po trideset vinarjev.

V ponudbah se je izjaviti, da ponudnik do 15. oktobra 1910. ostane pri svoji ponudbi.

Ponudbam je tudi priložiti z datumom izdaja podpisane uradne, zadnji stan zemljiške knjige izrazujoče zemljiškoknjižne izpiske in izpiske iz katastra (zemljiško posestne pole), dalje legopisne obrise z merilom o ponujanih pašnikih in poslopih.

Dalje se mora iz ponudbe dati posneti:

1.) Natančneje oznamenilo nepremičnega posestva;
2.) mera zemljiškega posestva in natančna podrobna napoved, h kateri kulturni vrsti spada, to je koliko je njiv, travnikov, pašnikov, stavbnega sveta, vrta, gozda itd.

Mere je v ponudbah navesti v oralih in hektarih;

3.) ktera poslopja so na posestvu, koliko prostora obsegajo, koliko imajo oken in vrat, iz kakšnega gradiva so, kako so pokrita in v kakšnem stavbnem stanju se nahajajo.

Pri konjskih hlevih je šteti devet kvadratnih metrov no-tranje talne ploskve kot prostor za eno žrebe;

4.) vodne razmere vobče in zlasti, kako se dobiva potrebna pitna in porabna voda;

5.) izjava, da se ponudnik za slučaj, ko bi deželno obratniška uprava resnično vzela njemu ponujano nepremično posestvo v zakup, zaveže:

a) da sklene zakupno pogodbo na dobo petindvajset let;

b) da zemljiške ploskve, ki še niso pašniki, po zemljedelskih pravilih na svoje stroške izpremeni v pašnike;

c) da vse potrebne nove stavbe, prizidave in prezidave, zvrši sam na svoje stroške proti obrestovanju stavbne glavnice;

*) Dobesedni ponudbeni razpis je objavljen v »Laibacher Zeitung«.

d) da brezplačno zvrši vzdrževanje pašnikov s pritliklinami;

e) da na zahtevo erara prevzame tudi druga dela, proti plačilu po cenah, v tistem kraju navadnih;

f) da med pogodbeno dobo na svoje stroške zavaruje proti požarni škodi vsa v zakup dana poslopja;

g) proti kateri zakupniki in pod katerimi plačilnimi pogoji bi bil ponudnik voljan skleniti ponujano zakupno pogodbo.

6.) Omenja se, da bi se morale zaradi pretiranih zahtev dotične ponudbe že naprej izključiti od nadaljnega upoštevanja.

Ni potrebno, da bi svet za remontarnico brezpogojno obstal iz enega skupaj se držečega obsega. Dopustno je tudi ponuditi v zakup sosednja — vendar ne več nego štiri do pet kilometrov narazen ležeča — posestva, ki obsegajo po 200 zaokroženih oralov.

Nastopni pregled kaže približno potrebščine za remontarnico z nameravanim prostorom za 400 žrebet, da se ponudniki pouče, kakšni morajo biti dotični zakupni objekti:

Potrebščine za stanovanje in postranske prostore:

15 sob, 7 izb, 2 pisarni, 1 bolniška soba, 1 delarna, kuhinja, drvarnice, 1 prostor za zapor, 1 prostor za skladišče, 1 kovačnica, 1 kolnica, 1 shramba za gasilno orodje, klet, ledenica, skladišča za krmo.

Skupaj je potrebnih hlevov za 400 žrebet, infekcijski hlev za 10 žrebet s stojišči, in če se pašniki drže skupaj, eden, če se pa ne drže skupaj, več hlevov za bolno živino, vsega skupaj za 30 žrebet s stojišči, potem 1 hlev za 2 vprežna konja in za 8 konj za ježo.

V bližini vsakega hleva dajaj izdaten vodnjak ali vodovod potrebno vožo v napajalno korito; vodnjak mora imeti sesalko.

Voda mora biti čista in zdrava. Eventualno sme tudi en vodnjak dajati vodo za dva blizu skupaj stoječa hleva.

Pašniki:

K neobhodno potrebnim potrebščinam remontarnice spada, kar se tiče kakovosti svetá, hribovit terén, srednje težka, prepustna suha zemlja, potem redilni, tedaj s fino, plemenito travo obrastli, če je mogoče nekoliko više ležeči pašniki, ki jim brez dvombe ne preti nobena povodenj. Napajališče mora biti na pašnikih v obilni meri; najboljši zato so bajerji in potoki. Razmerno po obilnosti trave in po rodilnosti paše se potrebuje za vsako žrebe približno en oral, torej za 400 žrebet 400 oralov.

Ponudbe, ki izkažejo že zdaj obstoječ skupen obseg pašnikov, ki meri 400 oralov, imajo ob drugače enaki kakovosti posestva prednost pred drugimi ponudbami.

Izteki, ki se naredijo stično s hlevi, in gónje morajo obsegati približno 50 oralov sveta.

Pritikline:

Želi se da bi bili v neposredni bližini remontarnice tudi nekteri vrsti in nektera zemljišča v približek, da bi osobje remontarnice materialno laže izhajalo, zlasti v samotno ležečih krajih.

Dunaj, dne 13. oktobra 1909.

C. kr. ministrstvo za deželno bran.

St. 26.021.

Razglas.

Na podstavi deželnega zakona z dne 18. februarja 1885 (dež. zak. štev. 13.) se stem splošno naznanja, da morajo posestniki žrebecev, ki hočejo v prihodnji spuščajni dobi spuščati svoje žrebece za plemenitev tujih kobil, zglasiti te svoje žrebece

najpозneje do 10. decembra 1909

pri političnem okrajnem oblastvu, v čigar okolišju se nahaja stajališče žrebečev. Dovoljeno je zglasilo zvršiti pismeno ali ustno; obenem pa je naznaniti ime in priimek, potem stanovalec žrebečevega posestnika, kakor tudi pleme, starost barvo in stajališče žrebečev.

Za žrebece sploh pod štirim leti in za noriške žrebece pod tremi leti se ne dajejo dopustila za spuščanje.

Kje in kdaj bo izborna komisija zglasene žrebece pregledovala in zanje dajala dopustila, dá se ob svojem času na znanje.

C. kr. deželna vlada za Kranjsko.

V Ljubljani, dne 5. novembra 1909.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj za podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. januarja 1910.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole lahko uče tudi ogledovanja živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem in naj ji priloži:

- 1.) krstni list,
- 2.) domovinski list,
- 3.) šolsko spričevalo,

4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru,

- 5.) župnikovo ali županovo spričevalo o poštenem vedenju.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih troških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:

- 6.) ubožni list in
- 7.) potrdilo, da je bil že 2 leti za kovaškega pomočnika.

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se **do 10. decembra 1909** pošljejo vodstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca junija 1910.

Kdor dobro prestane preskušnjo, more po postavi iz 1873. l. dobiti patent podkovskega mojstra; brez preskušnje pa sedaj nihče ne more postati podkovski mojster.

Pouk v podkovski šoli je brezplačen; učenci morajo skrbeti le za živež in za stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolskem poslopju.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na Poljanski cesti št. 63.

Ker je po slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev pa tudi premalo izurjenih živinskih in mesovnih oglednikov, zato naj bi skrbela županstva, da dobo vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in mesovnega oglednika.

Frančišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Razglas.

Na tukajšnji podkovski šoli se bodo skušnje vršile dne 29. in 30. decembra t. l., in sicer 29. skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 30. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva ter ogledovanja klavne živine in mesa.

Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vložijo prošnje v zmislu odloka c. kr. ministrstva za notranje zadeve z dne 27. avgusta 1873, št. 140., pri podpisnem vodstvu do **1. decembra**. Priložiti ji je 1.) učno spričevalo v dokaz, da se je prosilec izučil podkovstva pri kakem kovaškem mojstru, 2.) potrdilo, da je bil prošnik najmanj 3 leta pri kakem kovaškem mojstru kovaški pomočnik. Oni, ki naredijo izpit z nezadostnim uspehom, ga morejo ponoviti samo enkrat, in sicer najhitreje čez eno leto. Kdor pa prvič ali drugič pri skušnji pade, lahko vstopi v podkovsko šolo, da si more pridobiti za kovača potrebno znanje.

V Ljubljani, dne 8. majnika 1909.

Vodstvo podkovske šole c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Vabilo

h kmečkemu sestanku, ki ga priredi podružnica c. kr. kmetijske družbe v Cerkljah pri Kranju dne 28. novembra, t. j. prvo adventno nedeljo ob treh popoldne v spodnjih prostorih pri M. Kernu.

Govoril bo J. Jenko o »spominih s pota«.

K obilni udeležbi vabi

Odbor.

Vabilo

na redni občni zbor podružnice c. kr. kmetijske družbe kranjske v Šiški, ki bo dne 21. novembra t. l. ob dveh popoldne v čitalnični dvorani.

SPORED:

1. Poročilo načelnikovo.
2. Račun za leto 1909.
3. Pobiranje udnine za leto 1910. in naročanje drevcesec.
4. Vpisovanje novih udov.

K temu zboru uljudno vabi vse č. gg. ude

V. Maurer, načelnik.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice v Preloki, ki bo dne 21. novembra t. l. ob 12 opoldne v posojilničnih prostorih št. 21.

SPORED:

1. Vpisovanje udov in pobiranje udnine za l. 1910.
2. Volitev odbora za prihodnjo dobo.
3. Razni drugi pogovori o društvenih potrebah.

Kmetijska podružnica v Preloki,
dne 4. novembra 1909.

Josip Balkovec, načelnik.

Vabilo

k občnemu zboru kmetijske podružnice za Tuhinjsko dolino, ki bo v sredo, 8. decembra t. l. (na praznik M. D.) ob treh popoldne v hiši podružničnega tajnika gosp. Ivana Slapnika v Selišu (po dom. pri Selišenku).

SPORED:

1. Poročilo načelnikovo.
2. Računi iz leta 1909.
3. Volitev novega odbora.
4. Volitev novega načelnika.
5. Slučajnosti in nasveti.

NB. Če bi ob določeni uri ne bilo zadostno število udov, bo občni zbor in volitev pol ure pozneje ob vsaki udeležbi.

Kmetijska podružnica za Tuhinjsko dolino,
dne 29. oktobra 1909.

Viktor Engelman, t. č. načelnik.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice na Planini nad Vipavo, ki bo v šolskih prostorih na Planini v nedeljo 28. listopada ob treh popoldne.

SPORED:

1. Volitev odbora in načelnika.
2. Pobiranje udnine za leto 1910.
3. Račun za leto 1909.
4. Razni pogovori in nasveti.

Kmetijska podružnica na Planini pri Vipavi,
dne 8. listopada 1909.

Ivan Poljšak, načelnik.

Podružnica c. kr. kmetijske družbe kranjske v Št. Vidu pri Ljubljani
priredi svoj

XXI. kmetijski sestanek v nedeljo, 28. novembra t. l. ob štirih popoldne na Trati pri Žibertu.

Govoril bo okrajni živinozdravnik gosp. Miklavčič o prasičji rdečici in o umni govodoreji. Po predavanju raznoterosti.

K temu sestanku vabim p. n. ude c. kr. kmetijske družbe in po njih vpeljane goste.

Ant. Štrukelj, podružnični načelnik.